Calmuc

El **calmuc** és una llengua mongòlica parlada per 175.000 persones a Calmúquia (Federació Russa).

Antigament usaven l'escriptura vertical mongola fins a la reforma de Zaia Pandit del 1648, qui inventà un nou sistema d'escriptura basat en l'antic mongol. El 1924 foren obligats a adoptar l'alfabet ciríl·lic, com a la majoria de llengües minoritàries de Rússia, encara que del 1931 al 1938 adoptaren l'alfabet llatí.

El calmuc s'escriu amb caràcters ciríl·lics adaptats a la seva llengua:

Calmuc

Хальмг келн	
Tipus	llengua i llengua definitivament amenaçada
Parlants	
175.000 principalment a Caucas	
Parlants nadius	360.800 (2010)
Parlat a	Rússia, (Calmúquia)
Oficial a	Calmúquia
Autòcton de	província d'Àstrakhan, Calmúquia i Territori de Stàvropol
Classificació lingüística	
llengües nostràtiques llengües altaiques llengües mongòliques	
Característiques	
Sistema d'escriptura	alfabet ciríl·lic, alfabet llatí i clear script (en)
Nivell de vulnerabilitat	3 en perill
Codis	
ISO 639-2	xal
ISO 639-3	xal
SIL	KGZ
Glottolog	kalm1243 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/kalm1243)
Ethnologue.com	xal (http://www.ethnologue.com/language/xal)
Linguist List	xal-kal (http://multitree.org/codes/xal-kal)
UNESCO	368 (http://www.unesco.org/languages-atlas/en/atlasmap/language-id-368.html)
IETF	xal
Endangeredlanguages.com	3260 (http://www.endangeredlanguages.com/lang/3260)

Ciríl·lic	IPA	Transliteració		Ciríl·lic	IPA	Transliteració
Аа	a	a		Оо	ɔ	o
Әә	ə	ä		Өө	o	ö
Бб	p,pʲ	b		Пп	(pʰ), (pʰʲ)	p
Вв	w,wʲ	v, w		Рр	r,rʲ	r
Гг	g,gʲ,ɢ	g		Сс	s	s
Һһ		gh		Тт	tʰ,tʰʲ	t
Дд	t,tʲ	d		Уу	ʊ	u
Ее	je	ye		Үү	u	ü
Ёё	jɔ	yo		Фф	(f)	f
Жж	ʧ	zh		Хх	x,xʲ	h
Җҗ		dzh, j		Цц	ʦʰ	ts
Зз	ʦ	(d)z		Чч	ʧʰ	ch
Ии	i	i		Шш	ʃ	sh
Йй	j	y		Щщ	(sʧ)	shch
Кк	(k), (kʲ)	k		Ыы	i	y
Лл	ɮ,ɮʲ	l		Ьь	ʲ	'
Мм	m,mʲ	m		Ээ	e	e
Нн	n,nʲ	n		Юю	jʊ	yu
Ңң		ng		Яя	ja	ya

Contingut

Característiques

Dialectes

Situació de la llengua a Calmúquia

Vegeu també

Enllaços externs

Característiques

El dialecte de Calmúquia té una forta influència del rus. Es conserven documents en aquest idioma des del segle XVII. Tendeix a col·locar el verb al final de la frase i es caracteritza per:

- Possessió de vocals llargues i curtes; és preservada l'harmonia vocàlica.
- Els noms són declinats en nombre i 10 casos.
- No hi ha categoria de gènere.

- Els verbs tenen categoria d'aspecte, veu, mode, temps, persona i nombre.
- Els adjectius no es declinen com els noms.
- Manté préstecs lingüístics del grec, àrab, sànscrit, sogdià, uigur i tibetà.
- Manté algunes diferències fonètiques amb el mongol khalkha:
- A les consonants fortes oclusives del mongol, li'n corresponen de febles en calmuc.
- Davant l'oclusiva fluixa la vocal s'abrevia.
- Les vocals labials es palatalitzen ü i ö.

Dialectes

La llengua calmuc es divideix en dos dialectes:

- *Dörböd*, al SE del llac Atxinar i d'Ubsa, on es diferencia el petit *dörböd* (a Astrakhan) i el gran *dörböd* (a Stravropol).
- *Törgut*, al riu Urunga i a Orenburg.

Situació de la llengua a Calmúquia

Almenys sobre el paper, el calmuc és cooficial amb el rus i és ensenyat a les escoles, però degut a la deportació, el seu sistema educatiu fou destruït i gairebé totes les publicacions científiques són escrites en rus, de tal manera que s'ensenyava en rus i el calmuc només com a assignatura de llengua i cultura, i per als alumnes d'origen calmuc.

Havien estat un poble monolingüe fins a començaments del segle XX, i fins i tot el 1979 només el 2,9% dels calmucs tenien el rus com a llengua materna (el 3,9% el 1989), però el domini de la llengua nadiua és insuficient per la manca d'educació, i la diglòssia s'hi ha imposat.

Des del 1993, el calmuc és llengua d'instrucció només en dues escoles primàries (a Ulduchini i Orckagini), en tres llars d'infants (a Orckagini i Ketcheneri) i en 200 classes arreu de la República. Poc després augmentaren a 67 classes i 83 llars d'infants, que el 2001 passaren a 153 i 84. A les altres hi ha dues classes de calmuc a la setmana. Hi ha una facultat especial de llengua calmuca a la Universitat que es dedica a fer material didàctic en llengua nadiua. Endemés, des del 1999 s'ha adoptat una nova llei sobre la llengua que protegeix força el calmuc.

Hi ha emissores de ràdio en calmuc i rus, i la televisió emet en els dos idiomes aproximadament en una proporció 50-50, encoratjada per les autoritats de la república.

Vegeu també

- Literatura calmuca

Enllaços externs

- Rosetta Project: Calmuc (http://www.rosettaproject.org/archive/xal)
- Sumari (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=xal) d'Ethnologue
- Article sobre la història i política lingüistica a Calmúquia (http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm01hivern-primavera/internacional/kornou1_9.htm)
- Centre Mongol Budista Calmuc (http://www.olnagazur.org/)

- live legacy of freedom in Howell Posted by the Asbury Park Press on 06/9/05 (http://www.app.com/apps/pbcs.dll/article?AID=/20050609/LIFE/506090473/1006/ENTKalmyks)

Obtingut de «https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Calmuc&oldid=23821651»

La pàgina va ser modificada per darrera vegada el 18 juny 2020 a les 14:02.

El text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual; es poden aplicar termes addicionals. Vegeu les Condicions d'ús. Wikipedia® (Viquipèdia™) és una marca registrada de Wikimedia Foundation, Inc.